

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни**

**"МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ"**

для студентів спеціальності

**8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри економічного аналізу.
Протокол № 1 від 30.08.2013 р.

Укладач Преображенська О. С.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємств" для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою" всіх форм навчання / укл. О. С. Преображенська. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 39 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за темами, плани лекцій, практичних і семінарських занять, матеріали для закріплення та контролю знань (контрольні запитання, завдання для самостійної роботи), методики активізації навчального процесу, а також критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою".

Вступ

У сучасній науковій літературі термін "безпека" прийнято розуміти як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави або суб'єкта господарювання від внутрішніх та зовнішніх загроз. Для повного розкриття та пояснення змісту "безпеки підприємства" необхідно представити параметри визначення критеріїв безпеки, характеристик вірогідних небезпек та їх структури й принципів побудови системи забезпечення безпеки. Висвітлення даних питань здійснюється у різноманітних стандартах забезпечення безпеки, які розробляються як на міжнародному, так і на національному рівнях і стосуються різних сфер діяльності суб'єкта господарювання, системи менеджменту, технологій. Так, жодне суспільство не може існувати без законодавства та нормативних документів, які регламентують правила, процеси, методи виготовлення та контролю якості товарів, робіт і послуг, а також гарантують безпеку життя, здоров'я і майна людей та навколишнього середовища. Стандартизація і є тією діяльністю, якій притаманні ці функції.

Стандартизація – діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню міжнародному співробітництву. Об'єктами стандартизації є продукція, процеси та послуги, зокрема матеріали, складники, обладнання, системи, їх сумісність та уніфікація, правила, процедури, функції, методи чи діяльність, персонал і органи.

Стандартизація, як основа технічного регулювання, (діяльність, що спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості за даних умов) знаходить дуже широке застосування майже в усіх галузях, чітко встановлює вимоги до продукції, бізнес процесів підприємств та питань безпеки; дозволяє досягати рівня стандартної (базової) або навіть конкурентоспроможної якості (наприклад, на рівні галузевих стандартів) відповідно до мети застосування.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів відповідних ECTS – 2	Галузь знань 1801 "Специфічні категорії"	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 8.18010014 "Управління фінансово-економічною безпекою"	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		2-й	1-й
Загальна кількість годин (денна) – 72		Семестр	
Загальна кількість годин (заочна) – 180		3-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 2,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	16 год	16 год
		Практичні, семінарські	
		16 год	16 год
		Самостійна робота	
		40 год	148 год
		Вид контролю	
		залік	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 80 %;

для заочної форми навчання – 22 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення даної навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань та прикладних вмінь і навичок щодо застосування методологічного апарату з міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємств.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння основних принципів міжнародних стандартів, що стосуються забезпечення безпеки підприємств;

оволодіння навичками самостійного здійснення аналізу різних типів міжнародних стандартів, та оцінювання необхідності та перспектив їх впровадження на підприємствах.

Знання дисципліни "Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємств" необхідні для визначення вимог захищеності підприємства, оцінки ступеня захищеності на організаційному рівні, визначення суб'єктів, відповідальних за забезпечення безпеки та їх професійних компетентностей.

Ідентифікування і застосування міжнародних стандартів безпеки як механізму захисту і запобігання запроваджуються для інформування управлінської ланки підприємства, усіх зацікавлених сторін про потенційні можливості та загрози, формування сприятливого, прозорого та передбачуваного правового і економічного поля для реалізації підприємницької діяльності.

Загалом належний рівень економічної безпеки бізнесу у ракурсі дотримання міжнародних стандартів та норм є запорукою соціального та економічного розвитку держави, особливо в умовах прискорення процесів інтеграції України до міжнародних економічних організацій.

Предметом дисципліни є передумови появи, особливості формування та закономірності розвитку міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства як складного соціально-економічного явища.

Навчальна дисципліна поєднує сфери інтересів багатьох наук і дисциплін, серед яких: "Економіка підприємства", "Теорія організації", "Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки", "Економічний ризик та методи його вимірювання", "Організація та управління інформаційно-аналітичним забезпеченням безпеки", "Правове забезпечення безпеки підприємств в Україні".

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання

винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

понятійний та категорійний апарат міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємств;

економічну сутність та основні види міжнародних стандартів;

основні підходи до впровадження та застосування принципів міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємств;

критерії оцінки ефективності та дієвості міжнародних стандартів;

технологію розробки та прийняття міжнародних стандартів;

теоретичні аспекти стандартизації.

вміти:

оперувати понятійним (термінологічним) апаратом міжнародних стандартів;

визбирати найдоцільніші методи впровадження міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємств;

здатність до визначення особливостей діяльності підрозділів підприємства щодо забезпечення дотримання стандартів економічної безпеки підприємства.

Знання, отримані в процесі вивчення дисципліни можуть бути застосовані студентами під час написання дипломної роботи.

Навчальна дисципліна є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних працівникам, зайнятим в сфері фінансово-економічної безпеки підприємства, організації, установи. Це пов'язано, насамперед, із тим, що застосування стандартів чи їх окремих положень в сфері економічної безпеки є обов'язковим для: всіх суб'єктів господарювання, якщо це передбачено в технічних регламентах чи інших нормативно-правових актах; учасників угоди (контракту) щодо розроблення, виготовлення чи постачання продукції, якщо в ній (ньому) є посилення на певні стандарти; виробника чи постачальника продукції, якщо він склав декларацію про відповідність продукції певним стандартам чи застосував позначення цих стандартів у її маркуванні; виробника чи постачальника, якщо його продукція сертифікована щодо дотримання вимог стандартів.

Навчальну дисципліну віднесено до групи нормативних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки магістрів за спеціальністю "Управління фінансово-економічною безпекою".

Необхідною базою для оволодіння компетентностями є знання понятійно-категорійного апарату дисципліни, інформаційно-аналітичного, організаційного забезпечення стандартизації у сфері управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Викладання дисципліни здійснюється послідовно від питань організації методичного та інформаційного забезпечення до практичних аспектів управління фінансово-економічною безпекою підприємств на основі застосування та впровадження міжнародних стандартів та норм, що дозволяє студентам оволодіти набором необхідних компетентностей. Також велике значення в процесі вивчення і закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно до вимог кредитно-модульної системи процесу навчання. У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Опис компетентностей, які набуває та здатен продемонструвати магістр після опанування навчальної дисципліни

Знання	Уміння, здатності	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4
<p>Методологічні основи положень та коментарів до міжнародних стандартів, їхній зв'язок з іншими вітчизняними стандартами (ГОСТ, ОСТ);</p> <p>сучасні проблеми й тенденції розвитку та просування міжнародних безпекових стандартів в Україні;</p> <p>функції та механізми функціонування міжнародних стандартів безпеки з огляду на світову та європейську практику, співвідношення юридичних і соціальних</p>	<p>Вільно й грамотно оперувати понятійним (термінологічним) апаратом міжнародних стандартів IES / ISO для визначення певних характеристик, якостей і властивостей міжнародних стандартів;</p> <p>оцінювати вірогідність шахрайських дій на основі показників діяльності підприємства;</p> <p>вибирати найдоцільніші методи впровадження міжнародних стандартів менеджменту якості в безпековий простір підприємництва;</p> <p>давати юридичну характеристику наявній на підприємстві системі оцінки персоналу, виявляти її позитивні та негативні риси;</p> <p>здатність аналізувати пріоритетні напрями впровадження заходів з забезпечення безпеки інтелектуальної власності відповідно до положень стандартів BOIB;</p>	<p>Бути ознайомленими з: сучасними підручниками, програмою навчальної дисципліни, навчально-методичними рекомендаціями щодо засвоєння навчальної інформації, розробки структурно-логічних схем, використання різноманітних тестів;</p> <p>основними етапами розвитку основних шкіл та підходів до розуміння та сприйняття міжнародних стандартів;</p>	<p>Забезпечити реалізацію механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємств відповідно до міжнародних стандартів;</p> <p>розробляти пропозиції щодо удосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємств з використанням найкращих міжнародних практик;</p> <p>організувати обґрунтований захист підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз;</p>

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4
<p>факторів у становленні та функціонуванні стандартів ISO / IES;</p> <p>основні положення концепції забезпечення безпеки вітчизняного підприємства в ракурсі гармонізації міжнародних стандартів фінансової звітності з державними стандартами України;</p> <p>основні положення стандартів у сфері інтелектуальної власності;</p> <p>сутність, механізми організації впровадження стандартів професійної безпеки та оцінки персоналу;</p> <p>основні положення стандартів управління якістю на підприємствах</p>	<p>здатність до аналізу розділів стандартів забезпечення інформаційної безпеки підприємства: структура та зміст;</p> <p>здатність до визначення особливостей діяльності підрозділів підприємства щодо забезпечення дотримання стандартів економічної безпеки підприємства;</p> <p>здатність до визначення місця та ролі безпеки підприємства на визначальних етапах міжнародної нормативно-правової діяльності;</p> <p>здатність до визначення стратегічних напрямів забезпечення безпеки підприємства відповідно до міжнародних стандартів;</p> <p>розробляти інструкції щодо попередження шахрайства і зловживань службовим персоналом на основі міжнародних стандартів безпеки підприємницької діяльності;</p> <p>оцінювати рівень загроз та ризиків діяльності підприємства на основі міжнародних стандартів;</p> <p>встановлювати критерії безпеки організації, підприємства</p>	<p>основними механізмами функціонування бази міжнародних безпекових стандартів, її впливу на розвиток та діяльність українських підприємств</p>	<p>розробляти пропозиції щодо використання сучасних технологій зниження загроз та уникнення ризиків відповідно до вимог дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Концептуальні засади системи міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства

Тема 1. Теоретичні основи стандартизації безпеки підприємства

1.1. Сутність та основні категорії стандартизації

Наукові основи дисципліни. Об'єкти та суб'єкти "міжнародної стандартизації забезпечення безпеки підприємства". Характеристика основних категорій "стандарт", "міжнародні стандарти", "міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємства", "сертифікація" та ін. Основні принципи, цілі та завдання міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства. Методи дослідження дисципліни.

1.2. Принципи, методи і форми стандартизації

Основні принципи стандартизації: плановості, перспективності, оптимальності, динамічності, системності, обов'язковості. Система методів стандартизації: уніфікація, систематизація, класифікація, симпліфікація.

1.3. Мета та основні принципи державної політики у сфері стандартизації

Комплекс правил та положень державної системи стандартизації України, найважливіші структурні елементи державної системи стандартизації. Категорії нормативних документів із стандартизації. Державний нагляд за додержанням стандартів. Порядок розробки, затвердження та впровадження стандартів.

Тема 2. Типологізація стандартів щодо забезпечення безпеки підприємства

2.1. Види стандартів у системі безпеки підприємства.

Ідентифікація окремих видів ризиків у системі безпеки підприємства. Виявлення складових системи стандартизації безпеки підприємства.

2.2. Порядок розроблення, затвердження та впровадження різних видів стандартів

Керівні принципи та практичні прийоми управління ризиками підприємства в міжнародних стандартах. Особливості впровадження різних типів міжнародних стандартів на вітчизняних підприємствах. Створення специфічних сценаріїв розвитку подій на основі загальноприйнятих світових практик.

2.3. Порядок проведення робіт із стандартизації

Показники ефективності управління ризиками взаємовідносин підприємства із суб'єктами зовнішнього та внутрішнього середовища. Методики визначення ризикової альтернативи відповідно до міжнародних стандартів. Оцінка заходів із мінімізації ризиків підприємства.

Тема 3. Діяльність міжнародних організацій у сфері стандартизації

3.1. Основні завдання та принципи діяльності міжнародних організацій у сфері стандартизації

Розробка основних напрямів політики зі стандартизації. Проблеми міжнародного співробітництва в галузі стандартизації забезпечення безпеки підприємства. Відносини, пов'язані з діяльністю у сфері стандартизації та застосування її результатів. Уніфікація оформлення міжнародних і регіональних стандартів. Визначення принципів та цілей діяльності міжнародних організацій із стандартизації забезпечення безпеки підприємства.

3.2. Міжнародна організація зі стандартизації (ISO.)

Завдання, напрями діяльності ISO. Організація обміну інформацією про роботу центральних та технічних органів ISO. Склад ISO. Організаційна структура ISO.

3.3. Аналіз нормативних документів у сфері міжнародної стандартизації забезпечення безпеки підприємства

Міжнародні договори, акти та стандарти як спосіб забезпечення безпеки підприємства. Аналіз розділів стандартів забезпечення безпеки підприємства: структура та зміст. Координація заходів у сфері стандартизації, які належать до національного й міжнародного рівнів розробки стандартів.

Тема 4. Основні положення стандартів у сфері інтелектуальної власності

4.1. Аналіз стандартів та нормативних документів відповідно до видів інтелектуальної власності

Способи захисту об'єктів інтелектуальної власності на основі системи стандартизації. Виключна власність. Інформаційна власність. Ліцензійна власність. Авторське право.

4.2. Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ)

Сфера регламентації стандартів ВОІВ. Застосування стандартів патентними відомствами. Комітет зі стандартів ВОІВ (КСВ). Посібник ВОІВ з інформації та документації в галузі промислової власності.

4.3. Основні засади діяльності державної служби інтелектуальної власності України

Визначення патентоспроможності об'єктів господарської діяльності, ситуації щодо використання прав на об'єкти промислової власності. Виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів та прав заявників на об'єкти промислової власності.

4.4. Особливості прийняття міжнародних стандартів з забезпечення безпеки інтелектуальної власності

Діяльність на засадах чинних редакцій міжнародних стандартів ВОІВ. Інформація та документації в галузі промислової власності і правила та рекомендації щодо уніфікованих методів представлення патентної інформації. Визначення запроваджувальних та потенційних форм забезпечення безпеки інтелектуальної власності.

Тема 5. Аналіз вимог щодо дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності

5.1. Діяльність органів зі стандартизації фінансової звітності

Діяльність Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB). Створення достовірної бази для визначення доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, розкриття існуючих фінансових ризиків, порівняння результатів діяльності.

5.2. Типи та структура міжнародних стандартів фінансової звітності

Оцінка ризиків шахрайства з використанням груп показників фінансової діяльності. Особливості стандартів МСФЗ та ГААП.

5.2. Застосування МСФЗ та ГААП в Україні: проблеми та перспективи

Реалізація принципів МСФЗ та ГААП як інструмент зміцнення безпеки підприємства. Виявлення ознак шахрайства при складанні консолідованої фінансової звітності.

Тема 6. Міжнародні стандарти безпеки та оцінювання персоналу підприємства

6.1. Стандарти системи безпеки праці.

Загальні вимоги і норми безпеки за видами небезпечних та шкідливих виробничих факторів. Стандарти безпеки праці: міждержавні (ГОСТ), державні (ДСТУ), міжгалузеві (ГСТУ), галузеві (ОСТ), стандарти підприємств (СТПССБП).

6.2. Принципи управління знаннями відповідно до міжнародних стандартів та практик

Структура стандартів управління знаннями: європейський та американський досвід. Забезпечення комплексного характеру взаємодії підсистем підприємства відповідно до міжнародних практик управління знаннями. Принципи практик: своєчасність виконання намічених завдань, неперервність у процесі функціонування. Визначальні характеристики стандартів з управління знаннями.

Тема 7. Особливості впровадження міжнародних та регіональних стандартів менеджменту якості на підприємствах

7.1. Напрями скоординованої діяльності підприємства з управління якістю

Аналіз моделей якості. Нормативне підґрунтя впровадження системи управління якістю. Орієнтовний план заходів щодо впровадження системи управління якістю.

7.2. Основні принципи забезпечення менеджменту якості

Залежність підвищення якості від рівня базових чинників та ефективності управління якістю. Узгодженість управлінських функцій, що впливають на формування системи менеджменту якості.

7.3. Методи статистичного контролю якості

Розроблення політики в сфері якості і цілей у сфері якості, планування та контроль якості відповідно до найкращої міжнародної практики.

Тема 8. Захист інформаційного середовища підприємства відповідно до міжнародних стандартів

8.1. Нормативні положення забезпечення інформаційної безпеки підприємства

Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємства. Основні елементи інформаційної безпеки. Механізми захисту інформаційної безпеки в міжнародних стандартах.

8.2. Впровадження системи безперервного моніторингу інформаційної захищеності підприємства за критеріями міжнародних стандартів

Організаційні заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки. Розподіл відповідальності, делегування повноважень за відділами щодо забезпечення інформаційної безпеки. Управління інформаційними комунікаціями та процесами.

4. Структура навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни "Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємств" студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни "Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємства" включає 1 модуль, в рамках якого розглядається 8 тем, які логічно пов'язують кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, та практичні заняття, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Номери змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі						у тому числі						
		лекційні	практичні (семінарські)	лабораторні	проведення підсумкового контролю виконання	самостійна робота		усього	лекційні	практичні (семінарські)	лабораторні	проведення підсумкового контролю виконання	самостійна робота	
					ІНДЗ	підготовка до занять						ІНДЗ	підготовка до занять	
Змістовий модуль 1														
<i>Тема 1</i>	9	2	2	-	-	-	5	22	2	2	-	-	-	18
<i>Тема 2</i>	9	2	2	-	-	-	5	22	2	2	-	-	-	18
<i>Тема 3</i>	9	2	2	-	-	-	5	22	2	2	-	-	-	18
<i>Тема 4</i>	9	2	2	-	-	-	5	22	2	2	-	-	-	18
<i>Тема 5</i>	9	2	2	-	-	-	5	22	2	2	-	-	-	18
<i>Тема 6</i>	9	2	2	-	-	-	5	22	2	2	-	-	-	18
<i>Тема 7</i>	9	2	2	-	-	-	5	22	2	2	-	-	-	18
<i>Тема 8</i>	9	2	2	-	-	-	5	26	2	2	-	-	-	22
<i>Всього</i>	72	16	16	-	-	-	40	180	16	16				148

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни. Проведення семінарських занять дозволяє вирішувати такі дидактичні цілі:

оптимально поєднувати лекційні заняття із систематичною самостійною навчально-пізнавальною діяльністю студентів, їх теоретичну підготовку з практичною;

розвивати уміння, навички розумової праці, творчого мислення, уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;

формувати у студентів інтерес до науково-дослідної роботи і залучення їх до наукових досліджень, які здійснює кафедра;

забезпечувати системне повторення, поглиблення і закріплення знань студентів за певною темою.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1.			
Концептуальні засади системи міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства			
<i>Тема 2.</i> Типологізація стандартів щодо забезпечення безпеки підприємства	<i>Тема семінарського заняття</i> "Складові системи стандартизації безпеки підприємства": 1. Визначення сфер діяльності підприємства, що підлягають стандартизації. 2. Сучасні проблеми стандартизації діяльності підприємства.	2	Основна: [1 – 3]

1	2	3	4
	3. Участь у розробленні нормативних документів усіх зацікавлених сторін. 4. Етапи підготовки до стандартизації. 5. Специфіка проблем впровадження різних типів стандартів на підприємствах України		
Тема 6. Міжнародні стандарти безпеки та оцінювання персоналу підприємства	Тема семінарського заняття "Застосування міжнародних практик управління знаннями": 1. Формування інформаційної компоненти управління знаннями на підприємстві 2. База документів для здійснення аудиту системи управління персоналом 3. Розвиток методології управління персоналом 4. Стратегія проактивного управління знаннями 5. Методи, способи і механізми застосування знань	2	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [15]
Усього годин		4	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах, опитуванні для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Основні завдання практичних занять можна сформулювати в такий спосіб: поглиблення та уточнення знань, набутих на лекціях і в процесі самостійної роботи, формування інтелектуальних умінь та навичок планування, аналізу й узагальнень, тощо. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної

проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Тематика практичних занять

№ п/п	Теми практичних занять	Кількість годин	Рекомендована література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Концептуальні засади системи міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства			
Тема 1. Теоретичні основи стандартизації безпеки підприємства	Суть, принципи, мета і завдання стандартизації. Види стандартизації і стандартів. Правові основи стандартизації. Основні поняття та їх визначання. відповідність комплексів (систем) стандартів складу та взаємозв'язкам об'єктів стандартизації для галузей, раціональність, несуперечність та обґрунтованість вимог стандартів, можливість їх перевірки. Категорії нормативних документів з стандартизації	2	[7]
Тема 3. Діяльність міжнародних організацій у сфері стандартизації	Порядок розробки міжнародних рекомендацій зі стандартизації. Розробка рекомендацій для укладення міжнародних угод з стандартизації та сертифікації Міжнародне співробітництва в галузі стандартизації забезпечення безпеки підприємства. Застосування міжнародних договорів та угод у сфері стандартизації	2	[1]
Тема 4. Основні положення стандартів у сфері інтелектуальної власності	Встановлення загальних положень законодавства України про інтелектуальну власність. Визначення ознак охороноспроможності об'єктів права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування	2	[1; 2; 5 – 9; 12]
Тема 5. Аналіз вимог щодо дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності	Особливості виявлення ризиків при аналізі консолідованої фінансової звітності. Ознаки шахрайства при складанні звітності. Формування групи показників для виявлення шахрайства згідно стандартам МСФЗ та ГААП	2	[1; 2; 5 – 9; 12]

1	2	3	4
Тема 7. Особливості впровадження міжнародних та регіональних стандартів менеджменту якості на підприємствах	Структура та діяльність ISO. Методики, інструкції, плани тощо, які містять вимоги ISO. Користуючись лекційним матеріалом підготувати інструкції по оптимізації внутрішніх бізнес-процесів. Обґрунтувати розподіл відповідальності та повноважень згідно зі стандартами ISO	2	[1 – 4; 9 – 11; 15]
Тема 8. Захист інформаційного середовища підприємства відповідно до міжнародних стандартів	Користуючись лекційним матеріалом сформулювати документ з переліком організаційних заходів щодо забезпечення інформаційної безпеки підприємства. Захистити даний документ, встановивши різні рівні доступу (читання, редагування та повний доступ) для 3 різних груп користувачів інформації	2	[1; 2; 8; 11; 13]

6.2. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1.

Концептуальні засади системи міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства

Тема 4. Основні положення стандартів у сфері інтелектуальної власності

Підприємство "Машинбуд" має свідоцтво про реєстрацію торгової марки в Україні, виробляє продукцію за зареєстрованою технології – має патент на корисну модель. З початку 2015 планується вдосконалення виробленої продукції, яка матиме винахідницький рівень порівняно з випускається. Надалі підприємство планує реалізовувати продукцію на зовнішньому ринку.

1. Які законодавчі акти регламентують обсяг прав підприємства, яке володіє зареєстрованою ТМ?

2. Обґрунтуйте доцільність патентного захисту нової технології. Який вид патенту може бути отриманий для усовершенствованної продукції? Які ще види патентів існують?

3. Які ризики виникають у разі відсутності відповідного захисту?

Приклади тестів за темами 1–5

1. ДСТУ розробляються для:

- а) організаційно-методичні і загальнотехнічні об'єкти;
- б) вироби машинобудівного застосування;
- в) основні елементи народногосподарських об'єктів державного значення;
- г) продукцію міжгалузевого призначення;
- д) продукцію для населення;
- е) методи іспитів;
- є) всі відповіді правильні.

2. Вимоги до якості, закріплені в ДСТУ, поділяються на:

- а) обов'язкові та рекомендаційні;
- б) типові й нестандартні;
- в) прямі та непрямі.

3. Державні стандарти України затверджуються і реєструються:

- а) Державним комітетом з питань технічного регулювання та споживчої політики;
- б) Службою стандартизації підприємства;
- в) Українським навчально-науковим центром зі стандартизації, метрології та якості продукції.

4. Класифікація міжнародних стандартів аудиту включає:

- а) 18 стандартів, поділених на 5 груп;
- б) 49 стандартів, поділених на 10 груп;
- в) 26 стандартів, поділених на 3 групи.

5. Відповідно до Закону України "Про стандартизацію" документ, що містить систематизований звіт або перелік будь-яких об'єктів та дає змогу віднайти кожний об'єкт за певною позначкою – це:

- а) кодекс усталеної практики;
- б) нормативний документ;
- в) каталог;
- г) "технічний регламент".

6. Національний центр міжнародної інформаційної мережі ISONET WTO (НЦМ) є складовою частиною:

- а) Міжнародного центру наукової та технічної інформації;
- б) Всесвітньої організації інтелектуальної власності;
- в) Світової організації торгівлі;
- г) Національного автоматизованого інформаційного фонду стандартів

7. Сутність параметричної стандартизації полягає у тому, що параметри і розміри виробів підпорядковані:

- а) математичній закономірності;
- б) економічній ситуації в країні;
- в) технологічному процесу;
- г) вірна відповідь 2 та 3.

8. Основою якого методу стандартизації є систематизація та класифікація:

- а) типізації;
- б) специфікації;
- в) уніфікації;
- г) симпліфікації.

9. Єдина система технологічної документації – це:

- а) система постійно діючих технічних і організаційних вимог;
- б) комплекс міждержавних стандартів і рекомендацій, що встановлюють взаємопов'язані правила і положення щодо порядку розроблення, технологічної документації, що застосовується при виготовленні виробів;
- в) позначення товарів чисельними кодами

10. Які варіанти захисту інформації існують відповідно до Державного стандарту України "Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт". (ДСТУ 3396.1-96):

- а) досягнення необхідного рівня захисту ІзОД (інформація з обмеженим доступом) за мінімальних затрат і допустимого рівня обмежень видів ІД (інформаційної діяльності);
- б) досягнення необхідного рівня захисту ІзОД за допустимих затрат і заданого рівня обмежень видів ІД;
- в) досягнення максимального рівня захисту ІзОД за необхідних затрат і мінімального рівня обмежень видів ІД;
- г) усі відповіді правильні.

11. Модель системи менеджменту, яка визначає загальну організацію, класифікацію даних, системи доступу, напрямки планування, методи забезпечення безпеки, практичні правила та вимоги, відповідальність співробітників, використання оцінки ризику тощо в контексті інформаційної безпеки підприємств – це:

- а) Стандарти ISO;
- б) технічні умови України;
- в) кодекси усталеної практики;
- г) стандарти підприємств.

13. Ступінчатий стандарт є різновидом:

- а) випереджального стандарту;
- б) національного стандарту;
- в) державного стандарту;
- г) комплексного стандарту.

14. Метою діяльності Європейського комітету з упровадження і сертифікації систем забезпечення якості є:

- а) Об'єднання органів із сертифікації систем забезпечення якості;
- б) Об'єднання випробувальних лабораторій;
- в) Об'єднання для гармонізації сертифікації в Європі.

15. В якому році була укладена Генеральна угода тарифів і торгівлі:

- а) 1947 р;
- б) 1974 р;
- в) 1957 р;
- г) 1967 р.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача. **Мета СРС** – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 40 годин.

У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних, ситуаційних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Концептуальні засади системи міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства				
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи стандартизації безпеки підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Категорії нормативних документів зі стандартизації в Україні". Скласти аналітичний звіт "Призначення нормативних документів зі стандартизації"	5	Надання результату в у формі звіту; презентації у програмі Power Point	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [14; 18]

Продовження табл. 8.1

1	2	3	4	5
Тема 2. Типологізація стандартів щодо забезпечення безпеки підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до самостійної роботи за темами 1 і 2. Підготовка доповіді на тему "Види ризиків в системі економічної безпеки підприємства"	5	Самостійна робота Представлення доповіді	Основна: [11–13] Додаткова: [14–15]
Тема 3. Діяльність міжнародних організацій у сфері стандартизації	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>індивідуального завдання</i> за темою "Основні принципи міжнародних договорів та угод у сфері стандартизації"	5	Опитування за темою 3. Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [14–17]
Тема 4. Основні положення стандартів у сфері інтелектуальної власності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до тестування за темами 1–4. Виконання <i>індивідуального завдання</i> за темою "Права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок."	5	Тестування за темами 1-4. Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3; 5 – 8]. Додаткова: [17]
Тема 5. Аналіз вимог щодо дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Самостійне опрацювання лекційного матеріалу:</i> 1. Застосування МСФЗ та ГААП в Україні: проблеми та перспективи: реалізація принципів МСФЗ та ГААП як інструмент зміцнення безпеки підприємства	5	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	Основна: [8–10].

1	2	3	4	5
Тема 6. Міжнародні стандарти безпеки та оцінювання персоналу підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>індивідуального завдання</i> за темою "Аналіз стандартів управління знаннями: європейський та американський досвід" або за темою "Перспективи та обґрунтованість впровадження стандартів менеджменту знань на вітчизняних підприємствах"	5	Опитування за темою 6. Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3; 11–14]. Додаткова: [14; 18]
Тема 7. Особливості впровадження міжнародних та регіональних стандартів менеджменту якості на підприємствах	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка есе за темою: "Необхідність впровадження систем управління якістю на підприємстві"	5	Презентація та захист есе	Основна: [4–8]. Додаткова: [16]
Тема 8. Захист інформаційного середовища підприємства відповідно до міжнародних стандартів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	5	Колоквіум за змістовним модулем 1	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [15]

8. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Що розуміють під поняттям "міжнародна стандартизація"?
2. Яким неурядовим міжнародним організаціям належить провідна роль у міжнародній стандартизації?
3. Надайте характеристику стандартам ISO?
4. Яку роль у сфері гармонізації стандартів і технічних вимог відіграє Європейська економічна комісія ООН?
5. Надайте визначення сертифікації?
6. Які існують види сертифікації?
7. Назвіть основні напрями діяльності ЄЕК ООН у сфері стандартизації.

8. У яких основних напрямках здійснюється діяльність ЄЕК ООН у сфері сертифікації?

9. Яка головна мета Світової організації торгівлі у сфері стандартизації?

10. У яких галузях продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) розробляє міжнародні стандарти?

11. Перерахуйте основні міжнародні неурядові організації у сфері стандартизації та сертифікації продукції.

12. Вкажіть роль та значення міжнародної стандартизації.

13. Назвіть провідні міжнародні та регіональні організації зі стандартизації, опишіть їхню структуру та функції.

14. У яких галузях стандартизації здійснюють свою діяльність ISO та IEC?

15. Яка різниця між комітетами-членами, членами-кореспондентами та членами-абонентами?

16. Назвіть мету та завдання Міждержавної ради зі стандартизації, метрології та сертифікації.

17. Як організована робота в галузі стандартизації та сертифікації в Україні?

18. Наведіть приклади участі України в роботі міжнародних та регіональних організацій зі стандартизації.

19. Які вимоги до об'єктів стандартизації регламентуються в МС?

20. Який порядок розробки та затвердження міжнародних і регіональних стандартів?

21. Як впливає використання міжнародних і регіональних стандартів на економіку різних країн?

22. Дайте визначення терміну "гармонізовані стандарти".

23. Як використовує Україна міжнародні, регіональні та міждержавні стандарти?

24. Поняття та ознаки об'єктів права інтелектуальної власності.

25. Сутність об'єктів права інтелектуальної власності.

26. Проблема визначення об'єктів права інтелектуальної власності.

27. Ознаки охороноспроможності об'єктів права інтелектуальної власності.

28. Відкриття як об'єкти права інтелектуальної власності, їх ознаки. Об'єкти відкриття. Права авторів відкриттів.

29. Порядок кваліфікації відкриттів. Об'єкти, що не визнаються відкриттями.

30. Диплом як охоронний документ на відкриття, його правове значення.

31. Винагорода авторам відкриттів та її виплата. Дискусія про віднесення відкриттів до об'єктів права інтелектуальної власності. Винаходи й корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг.

32. Науково-технічна документація. Раціоналізаторські пропозиції. Нові об'єкти права інтелектуальної власності.

33. Результати науки як об'єкти права інтелектуальної власності. Правове регулювання науки.

34. Охарактеризувати прояви промислового шпигунства.

35. Назвати можливі способи залучення до роботи працівників для запобігання промислового шпигунства.

36. Розкрити сутність таких видів взаємовідносин, як співпраця, конкуренція, суперництво, протиборство.

37. Назвати перелік дій, які визнаються як недобросовісна конкуренція.

38. Охарактеризувати особливості недобросовісної конкуренції з боку клієнтів та керівництва.

39. Назвати історичні приклади промислового шпигунства.

40. Охарактеризувати сучасні форми нелегального збору інформації.

41. Назвати ознаки спроб втягнути персонал в промислове шпигунство.

42. Назвати необхідні умови для отримання сертифікату для підвищення забезпечення безпеки установи.

43. Що є режимом охорони праці на підприємстві?

44. Назвати основні вимоги до розкриття фінансової звітності підприємства.

45. Охарактеризувати фактори, що впливають на вибір форм і методів стандартизації.

46. Назвати види неправомірного отримання інформації.

47. Охарактеризувати сутність несанкціонованого доступу до інформації.

48. Назвати способи захисту від неправомірного отримання інформації.

49. Охарактеризувати нормативне регулювання захисту таємниць. Назвати види відповідальності за порушення комерційної таємниці за стандартами ISO.

50. Охарактеризувати організаційні, організаційно-технічні та технічні заходи захисту інформації за стандартами ISO .

51. Розкрити сутність структури інформації необхідної для стандартизації.

52. Що за міжнародною практикою безпеки є об'єктами захисту

53. Що розуміється під терміном "безпека інформації" за стандартами ISO.

54. Перелічіть показники, що характеризують знання підприємства як ресурс відповідно до стандартів з управління знаннями.

55. Перелічіть особливості інформації як об'єкта власності.

56. Що ви розумієте під виразом "Інформація як комерційна таємниця"?

57. Які проблеми захисту інформації вам відомі?

58. Які причини зростання потреб у захисті інформації?

59. Що вам відомо про державну політику забезпечення інформаційної безпеки України?

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне здавання виконаних робіт.

10. Методики навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних освітніх технологій

(активних і інтерактивних форм навчання): проблемних лекцій, семінарів-дискусій, міні-лекцій, кейсів, ділових ігор.

Розподіл активних і інтерактивних форм навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 10.1.

Таблиця 10.1.

Розподіл активних і інтерактивних форм навчання за темами навчальної дисципліни

Номер теми	Освітні технології (активні та інтерактивні форми проведення занять)
Тема 1	<i>Проблемна лекція</i> з питання " Основні принципи, цілі та завдання міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства"; <i>семінар-дискусія</i> : "Нормативне закріплення принципів безпеки підприємства в міжнародних стандартах"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 2	<i>Міні-лекція</i> : "Схема генезису економічної безпеки підприємства та нормативне закріплення принципів безпеки підприємства в міжнародних стандартах"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 3	<i>Семінар-дискусія</i> з питання "Відносини, пов'язані з діяльністю у сфері стандартизації та застосування її результатів"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 4	<i>Семінар-дискусія</i> про віднесення відкриттів до об'єктів права інтелектуальної власності.
Тема 5	<i>Кейс</i> "Забезпечення безпеки підприємства на внутрішньому корпоративному рівні"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 6	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Підсистеми інституціонального базису забезпечення безпеки підприємства"
Тема 7	<i>Міні-лекція</i> з питання "Керівні принципи та практичні прийоми управління якістю на підприємстві"; <i>презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 8	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Захист інформаційного середовища підприємства в міжнародних стандартах". Рольова гра

11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна припустима сума балів – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування;
- проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та вико-

нання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є: здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності та модульного контролю, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 60.

Результат поточного та модульного контролю оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів) і проставляється у відповідній графі *екзаменаційної "Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного та модульного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у *залікову "Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена у таблиці 12.1. Розподіл балів за формами та методами навчання та максимальний бал на тиждень відповідно у таблицях 12.2. та 12.3.

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА
накопичувальних рейтингових балів
з навчальної дисципліни **"Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємств"**
(викладається 1 семестр)

Для студентів факультету: **ОіА**

Напряму підготовки: 8.10810014 "Управління фінансово-економічною безпекою"

2 курсу, магістри груп:

2013/2014 навчальний рік 1 семестр

Загальний обсяг годин

за робочим навчальним планом: **72**

Форма підсумкового контролю: **ПМК**

Лектор: к.е.н., доц. **Преображенська О.С.**

Форми навчання		1	2	3	4	5	6	7	8	сумма
Аудиторні (контактні) години	Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	16
	Практичні заняття	2		2	2	2		2	2	
	Семінарські заняття		2				2			16
	Лабораторні заняття									
	Індивідуальні заняття									
	Поточні консультації									
	Іспит + передекз. консул.									
Самостійна робота	Підготовка до занять	5	5	5	5	5	5	5	5	40
	Виконання курсових робіт (проектів)									
	Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ)									
Поточний, підсумковий контроль	(графік виконання)	Поточні контрольні заходи								
		Колоквіум								
		Захист курсової роботи (проекту), ІНДЗ								
		Іспит								
Учбове навантаження студентів	Аудиторні години	4	4	4	4	4	4	4	4	32
	Самостійна робота	5	5	5	5	5	5	5	5	40
	Загальний обсяг	9	9	9	9	9	9	9	9	72

Завідувач кафедри

Таблиця 12.1

Рейтинг план навчальної дисципліни (Система оцінювання сформованості компетентності)

Загальнокультурні (загальнонаукові, соціально-особистісні) компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання	ОЦІНКА рівня сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Макс. бал			
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Концептуальні засади системи міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства					100			
Знання, вміння та навички щодо формування стандартів з управління ризиками підприємства: стан та перспективи впровадження вітчизняними підприємствами	Здатність до аналізу світового досвіду забезпечення безпеки підприємства за допомогою системи стандартизації	1	2	Лекція	Тема 1. Теоретичні основи стандартизації безпеки підприємства	Робота на лекції	1	
			2	Практичне заняття	Наукові основи дисципліни. Об'єкти та суб'єкти "міжнародної стандартизації забезпечення безпеки підприємства". Характеристика основних категорій "стандарт", "міжнародні стандарти", "міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємства". Основні принципи, цілі та завдання міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємства	Активна участь в дискусії з питання розвитку засобів забезпечення безпеки підприємства.	5	
			1	СРС	5	Підготовка до занять	Схема генезису економічної безпеки підприємства та нормативне закріплення принципів безпеки підприємства в міжнародних стандартах. Аналіз досвіду країн з розвинутою економікою	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)
	Здатність аналізувати пріоритетні напрями впровадження заходів з нівелювання загроз економічної безпеки підприємства	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Типологізація стандартів щодо забезпечення безпеки підприємства	Робота на лекції	1
				2	Семинарське заняття	Керівні принципи та практичні прийоми управління ризиками підприємства в міжнародних стандартах. Створення специфічних для організації сценаріїв розвитку подій на основі загальноприйнятих світових практик	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття, підготовка доповідей	4 (1+3)
		2	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; закріплення знань щодо визначення показників ефективності управління ризиками взаємовідносин підприємства із суб'єктами зовнішнього та внутрішнього середовища; методик визначення ризикової альтернативи відповідно до міжнародних стандартів. Оцінка заходів з мінімізації ризиків підприємства	Перевірка домашніх завдань: самостійна робота за темами 1-2 (тестування)	3
	Здатність до аналізу особливостей діяльності міжнародних організацій у сфері стандартизації	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Діяльність міжнародних організацій у сфері стандартизації	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Основні засади діяльності міжнародних організацій із стандартизації безпеки підприємства: проблеми міжнародного співробітництва в галузі стандартизації забезпечення безпеки підприємства. Відносини, пов'язані з діяльністю у сфері стандартизації та застосування її результатів. Визначення принципів та цілей діяльності міжнародних організацій із стандартизації	Опитування за темою 3.	7
		3	СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання за темою "Основні принципи міжнародних договорів та угод у сфері стандартизації"	Перевірка домашніх завдань: захист індивідуального завдання	5
	Здатність до визначення місця та ролі безпеки підприємства на визначальних етапах інноваційної діяльності	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Основні положення стандартів у сфері інтелектуальної власності	Робота на лекції	1
2				Практичне заняття	Встановлення загальних положень законодавства України про інтелектуальну власність. Визначення ознак охороноспроможності об'єктів права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування	Обговорення питань семінарського заняття, робота в малих групах щодо визначення ознак охороноспроможності об'єктів права інтелектуальної власності	4 (2+2)	
4		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до тестування за темами 1-4. Виконання індивідуального завдання за темою "Права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок"	Перевірка домашніх завдань: поточна КР: тестування за темами 1-4. Захист індивідуального завдання	5	

Закінчення таблиці 12.1

знання, вміння та навички щодо забезпечення комплексного характеру взаємодії підсистем підприємства, своєчасності виконання намічених завдань, навички встановлення перервності у процесі функціонування.	Здатність до визначення особливостей діяльності підрозділів підприємства щодо забезпечення дотримання стандартів фінансової звітності	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Аналіз вимог щодо дотримання міжнародних стандартів фінансової звітності	Робота на лекції	1	
				2	Практичне заняття	Особливості виявлення ризиків при аналізі консолідованої фінансової звітності. Ознаки шахрайства при складанні звітності. Формування групи показників для виявлення шахрайства згідно зі стандартами МСФЗ та ГААП	Експрес-контрольна робота; активна участь в обговоренні питань семінарського заняття	7 (2+5)	
		5		5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: Застосування МСФЗ та ГААП в Україні: проблеми та перспективи: реалізація принципів МСФЗ та ГААП як інструмент зміцнення безпеки підприємства	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь).	7	
		Здатність до оцінювання кваліфікації професійної компетентності персоналу відповідно до міжнародних стандартів	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Міжнародні стандарти безпеки та оцінювання персоналу підприємства	Робота на лекції	1
					2	Семінарське заняття	Формування інформаційної компоненти управління знаннями на підприємстві. База документів для здійснення аудиту системи управління персоналом. Розвиток методології управління персоналом Стратегія проактивного управління знаннями. Методи, способи і механізми застосування знань	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття, підготовка доповідей; робота в малих групах	5 (1+2+2)
			6		5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання за темою "Аналіз стандартів управління знаннями: європейський та американський досвід" або за темою "Перспективи та обґрунтованість впровадження стандартів менеджменту знань на вітчизняних підприємствах"	Опитування за темою 6. Захист індивідуального завдання	4
	знання, вміння та навички щодо визначення стратегічних пріоритетів забезпечення безпеки підприємства відповідно до міжнародних стандартів	Здатність робити усвідомлений вибір дозвільної системи діяльності підприємства, розподіляти повноваження згідно зі стандартами ISO	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Особливості впровадження міжнародних та регіональних стандартів менеджменту якості на підприємствах	Робота на лекції	1
					2	Практичне заняття	Структура та діяльність ISO. Методики, інструкції, плани тощо, які містять вимоги ISO. Користуючись лекційним матеріалом підготувати інструкції по оптимізації внутрішніх бізнес-процесів. Обґрунтувати розподіл відповідальності та повноважень згідно зі стандартами ISO	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття, робота в малих групах	4 (2+2)
			7		5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка есе за темою: "Необхідність впровадження систем управління якістю на підприємстві"	Презентація та захист есе.	10
	Здатність до визначення нормативного рівня параметрів та індикаторів інформаційної безпеки підприємствами	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Захист інформаційного середовища підприємства відповідно до міжнародних стандартів	Робота на лекції	1	
				2	Практичне заняття	Користуючись лекційним матеріалом сформулювати документ з переліком організаційних заходів щодо забезпечення інформаційної безпеки підприємства. Захистити даний документ, встановивши різні рівні доступу (читання, редагування та повний доступ) для 3 різних груп користувачів інформації	Активна участь у дискусії з питання "Захист інформаційного середовища підприємства"	3 (1+2)	
		8	СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Колоквіум за змістовним модулем 1	15	
ВСЬОГО годин				72	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні			100	

Таблиця 12.2.

РОЗПОДІЛ балів за формами та методами навчання

Теми змістовного модуля	лекції	семінарські/практичні заняття	ПДЗ (усне опитування)	есе	доповідь	робота в малих групах	Участь у дискусії	поточні КР/СР	захист ІНДЗ	КОЛОКВІУМ	Σ (Л+С.з.+ПДЗ)
ЗМ1	Тема 1	1	5	4							10
	Тема 2	1	1			3			3		8
	Тема 3	1	7						5		13
	Тема 4	1	2			2		5			10
	Тема 5	1	2	7				5			15
	Тема 6	1	1	1		2	2		3		10
	Тема 7	1	2		10		2				15
	Тема 8	1	1					2		15	19
Σ	8	21	12	10	5	6	2	13	8	15	100

Таблиця 12.3.

Максимальний бал на тиждень

Теми змістовного модуля	лекції	семінарські/практичні заняття	ПДЗ (усне опитування)	есе	доповідь	робота в малих групах	Участь у дискусії	поточні КР/СР	захист ІНДЗ	КОЛОКВІУМ	Σ (Л+С.з.+ПДЗ)
ЗМ1	Тема 1	1	5	4							10
	Тема 2	1	1			3			3		8
	Тема 3	1	7						5		13
	Тема 4	1	2			2		5			10
	Тема 5	1	2	7				5			15
	Тема 6	1	1	1		2	2		3		10
	Тема 7	1	2		10		2				15
	Тема 8	1	1					2		15	19
Σ	8	21	12	10	5	6	2	13	8	15	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

13. Рекомендована література**13.1. Основна**

1. Антоненко І. Є. До історії розроблення міжнародного стандарту ISO 15489-2001 "Інформація та документація – Управління документацією" / І. Є. Антоненко // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. – К., 2003. – Вип. 6. – С. 73–83.

2. Антоненко І. Є. Методика розроблення та впровадження документаційних систем у керуванні документацією: міжнародний досвід / І. Є. Антоненко // Студії з архівної справи та документознавства. – Т. 12. – С. 137–139.

3. ДСТУ 2732:94. Діловодство і архівна справа. Терміни і визначення. - К.: Держстандарт України, 1994. – 33 с.

4. Правила ведення нотаріального діловодства, затверджені наказом Міністерство юстиції України від 3 лютого 1994 р. № 6/5; Інструкція з діловодства в районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділах державної виконавчої служби, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 5 липня 1999 року № 470/7 // ВВР. – 1999.

6. Про внесення змін до Закону України "Про Національний архівний фонд і архівні установи": Закон України № 2888-III від 13 грудня 2001 року // Відомості Верхов. Ради України. – 2002. – № 11. – Ст. 81.

7. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України № 851-IV від 22 травня 2003 р. // Відомості Верхов. Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275.

8. Про електронний цифровий підпис : Закон України № 852-IV від 22 травня 2003 року // Відомості Верх. Ради України. - 2003. – № 36. – Ст. 276.

9. Про державну таємницю : Закон України № 3855-XII від 21 січня 1994 року // Відомості Верх. Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.

10. Про інформацію : Закон України № 2657-XII від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верх. Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

11. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11 червня 1998 року // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 24. – Ст. 870.

12. ISO 5127 – Information and documentation – Vocabulary // ISO – Printed in Switzerland. – 2001. – 152 p.

13. ISO 15489-1 – Information and Documentation – Records management – Part 1: General // ISO – Printed in Switzerland. - 2001. – P. 2.

12.2. Додаткова

14. Колпаков П. А. Концептуальные основы экономической безопасности фирмы : автореф. дис. канд. екон. наук / П. А. Колпаков. – М., 2007. – 25 с.

15. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г. Лянной // BOS – журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – № 7.– С.16–19.

16. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. – 2010. – № 10. – С. 178–181.

17. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища : автореф. дис. д-ра. екон. наук / Л. Г. Шемаєва. – К. : Ун-т економіки та права "КРОК", 2010. – 39 с.

12.3. Інформаційні ресурси

18. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua/pageid-1391-2.html>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	10
4. Структура навчальної дисципліни.....	14
5. Теми та плани семінарських занять.....	15
6. Теми практичних занять	16
7. Самостійна робота студентів	21
8. Контрольні запитання для самодіагностики	24
9. Індивідуально-консультативна робота	27
10. Методики навчання.....	27
11. Методи контролю	29
13. Рекомендована література.....	36
13.1. Основна	36
12.2. Додаткова	37
12.3. Інформаційні ресурси.....	37

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ"
для студентів спеціальності
8.18010014 "Управління фінансово-економічною
безпекою" всіх форм навчання**

Укладач **Преображенська Олена Сергіївна**

Відповідальний за випуск **Отенко І. П.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 9 ЕВ. Обсяг 39 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*